

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2017

Forord

BFI er et beredskapsutvalg for finanssektoren. I en krisesituasjon skal BFI varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse dem. Store forstyrrelser i den finansielle infrastrukturen med bortfall av tjenester som fører til at større deler av befolkningen ikke får tilgang til nødvendige betalingsmidler, handelen stopper opp og/eller finansiell stabilitet trues, vil utløse mandatet til BFI. Aktørene som opererer kritiske systemer og kritisk infrastruktur for finanssektoren i Norge er representert i BFI. Dette omfatter også myndighetene og institusjoner som har beslutningsansvar på tvers av bransjen som Finans Norge.

Her følger årsrapport for virksomheten i BFI i 2017.

Oslo 8. mars 2018

Olav Johannessen
Leder av BFI
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
v/ tilsynsrådgiver Åshild Johnsen
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf.: 22939702/99293046

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. Norges Bank hadde ledelse og sekretariat for BFI fram til 31. mai 2010. Fra 01. juni 2010 ble ledelse og sekretariat overført til Finanstilsynet.

I henhold til mandatet har BFI to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og å koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av sivil beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. Samlet representerer BFIs medlemmer en faglig kompetanse om finansiell infrastruktur på høyt nivå. Ved hendelser skal BFI være bindeleddet mellom involverte aktører og myndighetene og sørge for at kommunikasjonen og informasjonen er på et riktig nivå.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

BFI har etablert en rutine for å varsle, informere og koordinere tiltak i krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. Rutinen inneholder blant annet en fast agenda for møter i BFI i en krisesituasjon. I tillegg har BFI etablert varslingslister med kontaktopplysninger for alle som er med i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og distribueres regelmessig til alle medlemmer, varamedlemmer og observatører i BFI.

2. Representasjon

BFI er sammensatt av representanter fra ulike myndighetsorganer og sentrale aktører som er brukere av og/eller har operativt ansvar for, finansiell infrastruktur. BFIs representanter er fordelt på 16 faste medlemmer, 10 direkte varamedlemmer og 9 observatører. Faste medlemmer har møteplikt, men kan bli representert med sitt direkte varamedlem ved nødvendig møteforfall. Observatører har møterett.

Sammensetningen av utvalgets medlemmer og observatører er et resultat av en vurdering av hvordan finansiell stabilitet kan bli påvirket av enkle eller sammensatte hendelser. Hvis BFI finner det nødvendig, vil utvalget også trekke på relevant kompetanse fra andre aktuelle aktører.

I 2017 var det utskiftning av to faste medlemmer, et varamedlem og tre observatører til BFI.

3. Utvalgets arbeid i 2017

I 2017 gjennomførte BFI to ordinære møter og to øvelser. Planlagt møte i juni 2017, ble utsatt til september 2017. Siden neste ordinære BFI-møte først er i mars 2018, gjennomgikk BFI hendelsesrapporteringen til BFI i forkant av øvelsen 05. desember 2017.

3.1 Hendelsesrapportering til BFI

På BFI-møtene gjennomgås:

- Hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Finanstilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som grunnlag for rapportering av hendelser til BFI.
- Hendelsesrapportering fra bankenes felles avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS).
- Hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).
- Nordic Financial CERTs siste kvartalsrapport som presenterer et bilde av trusselsituasjonen knyttet til cyberangrep mot finanssektoren.

Stabiliteten til betalingstjenestene var tilfredsstillende i 2017 med unntak av enkelte dager hvor det var alvorlige operasjonelle driftsforstyrrelser. Driftsforstyrrelsene var i ulike banker. De førte til lange avbrudd i betalingstjenestene og rammet mange kunder. Stabiliteten til betalingstjenestene var under disse hendelsene ikke tilfredsstillende. Samlet var tilgjengeligheten til betalingssystemet og kunderettede løsninger noe dårligere enn året før. Finanstilsynet fikk enkelte rapporter om krypteringsvirus- og phishingangrep, men noe færre enn året før. Nordic Financial CERT meldte om øket trussel generelt fra målrettede angrep (APT). Selv om Finanssektoren ikke ble rammet av kryptovirus-variantene WannaCry og NotPetya i mai og juni 2017, viste de hvilket skadepotensiale det er i slike angrep.

Ved de alvorligste driftsforstyrrelsene i 2017 ble det bedt om utsettelse i dagens siste avregning og i oppgjøret i Norges Bank. NICS utvidet åpningstiden. Det var ikke alvorlige hendelser knyttet til selve avregnings- eller oppgjørssystemet. Det var god regularitet på kommunikasjonen mot det internasjonale betalingsystemet SWIFT og det internasjonale oppgjørssystemet CLS.

3.2 Beredskapsarbeidet i BFI

Oppfølging av funn fra øvelsen i 2016.

BFI har fulgt opp funnene fra øvelsen i 2016. Noen funn er kvittert ut basert på at kartlegginger og/eller rutineendringer er gjennomført. For resterende funnene er ansvar plassert, og de følges opp videre gjennom BFI-møtene.

BFI-øvelse med bruk av krisestøtteverktøyet CIM til møteinnkalling og gjennomføring av telefonkonferanse.

08. september 2017 ble det gjennomført en øvelse i bruk av CIM¹ til innkalling til telefonmøte i BFI og til selve telefonmøtet. Flere meldte at de også ønsket sms fra selve CIM-systemet. Dette vil bli lagt til ved neste CIM-øvelse. De som svarte gjennom CIM at de kunne delta på telefonmøtet, fikk sms og e-post med telefonnummer og konferansekode. Telefonmøtet startet med opprop, og den som tok ordet, ble bedt om å si navnet sitt først. Dette fungerte ok.

BFI-øvelse i 2017 i regi av Bits².

Bits (Finans Norge) ledet BFI-øvelsen som ble gjennomført 05. desember .2017. Utgangspunktet for øvelsen var et scenario der tilliten til kontanter ble satt under sterkt press grunnet falske sedler i omløp, samtidig som sentrale deler av betalingskortinfrastrukturen ble rammet av hendelser. Det oppsto en situasjon der personer og bedrifter verken kunne betale med kontanter eller kort for varer i butikk eller på internett i en periode på 14 dager. Reserveløsningen med off-line signering i betalingskortterminalen fungerte, men kapasiteten ble, selv med maksimal utvidelse, brukt opp.

BFI-øvelsen avdekket behov for å kartlegge

- mulighetene for raskt å endre rutingen av innsamling og autorisasjon av betalingskorttransaksjoner mellom aktører i betalingsinfrastrukturen
- mulig utvidelse av Reserveløsningen
- eventuelle blankettbaserte reserveløsninger
- hvilket reserve-potensiale det er i elektroniske betalingsløsninger som er uavhengige av betalingskortinfrastrukturen, eksempelvis på mobil.

¹ CIM = Crisis Information Management

² Bits AS, bank- og finansnæringens infrastrukturselskap, eies av FinansNorge og ble etablert 1. april 2016

3.2 Øvrige temaer BFI behandlet eller ble orientert om i 2017

Nordic Financial CERT - felles nordisk FinansCERT.

Nordic Financial CERT (tidligere FinansCERT) informerte BFI om etableringen av selskapet. Norge har vært det eneste landet i Norden med egen FinansCERT. De andre nordiske landene, med Danmark i spissen, ønsket det samme og tok i 2016 initiativ til å etablere et nordisk FinansCERT. DNB, Nordea og Danske Bank har vært spesielle pådrivere for den nordiske etableringen. Nordic Financial CERT ble stiftet 26. juni 2017. Ansatte, eksisterende medlemmer og avtaler ble overført fra FinansCERT Norge til Nordic Financial CERT høsten 2017.

Planlagt formalisering av samarbeidet mellom Finanstilsynet og Nordic Financial CERT som ledd i å etablere et sektorvis responsmiljø (SRM) for finanssektoren.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) utviklet i 2017 et nasjonalt rammeverk for håndtering av IKT-sikkerhetshendelser der sektorvise responsmiljøer (SRM) utgjør en sentral del. Som ledd i å etablere et sektorvis responsmiljø (SRM), med bakgrunn i det foreslåtte rammeverket for den delen av finanssektoren Finanstilsynet har tilsyn med, orienterte Finanstilsynet BFI om en planlagt formalisering av samarbeidet mellom Finanstilsynet og Nordic Financial CERT. Finanstilsynet har foreslått en modell der Finanstilsynet har den formelle rollen som SRM, men der Finanstilsynet vil utøve denne rollen i samarbeid med Nordic Financial CERT etter avtalte spilleregler for informasjonsutveksling.

Orientering v/DNB om SWIFT Customer Security Program.

DNB orienterte BFI om sikkerhetsprogrammet SWIFT har etablert, blant annet som følge av sikkerhetshendelsene i 2016 som rammet banker/nasjonale banker som bruker SWIFT for overføring av betalingstransaksjoner. Hvert enkelt SWIFT-medlem har ansvar for sikkerheten i systemet, men SWIFT har forpliktet seg til å hjelpe kundene med ekspertise og kompetanse for å bekjempe cyber-angrep. SWIFT Customer Security Program består av 16 obligatoriske sikkerhetskontroller som alle SWIFT-brukere, uansett om de er tilknyttet direkte eller indirekte, må implementere. SWIFT-brukerne må levere en egenerklæring hver 12. måned på at de etterlever kravene.

Arbeid med IKT-sikkerhet i energisektoren

BFIs observatør fra NVE orienterte BFI om arbeidet med å stille krav til cybersikkerhet i energisektoren. Energi er basisleveranse til alle sektorer, og tilgangen til strøm er avgjørende for finansiell infrastruktur og betalingstjenestene.

Orientering om status kontaktpersoner fra finanssektoren i fylkesberedskapsrådene.

Da BFI ble etablert i 2000, ble det som en overgangsordning lagt opp til at tidligere deltagelse fra finanssektoren i fylkesberedskapsrådene, kunne erstattes av en kontaktperson for finanssektoren i hvert fylkesberedskapsråd. I dag er BFI representert med to deltagere i Fylkesberedskapsrådet for Oslo og Akershus. BFI har fått spørsmål fra fylkesberedskapsråd andre steder i landet om det skal utnevnes kontaktperson fra finanssektoren. Det er opp til det enkelte fylkesberedskapsråd å avgjøre om det skal ha en kontaktperson fra finanssektoren, og BFI vil ikke ha noe ansvar for å utnevne disse.

DNB presenterte årsrapport for DNBs interbanksystem for 2016.

Bits presenterte årsrapport for NICS for 2016.

Finanstilsynet presenterte risiko- og sårbarhetsanalysen for 2016 (ROS-analysen) om finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Norges Bank presenterte hovedpunkter fra rapport om finansiell infrastruktur for 2017.

Vedlegg 1

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandatet ble fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000. Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 1. juni 2010.

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.